

222161

SERIA

C

NUMĂRUL

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

77

„DIN LUMEA LARGĂ”
DIRECȚ. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

BCU Cluj / Centrul Cultural și Bibliotecar

DOI CRONICARI MOLDOVENI
GRIGORE URECHE
ȘI
MIRON COSTIN

DE
LUCIAN PREDESCU

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8.—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE”

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei.

Seria A. „ȘTIINȚĂ PENTRU TOȚI”.

Nr.

Nr.

1. **Cum era omul primitiv** de I. SIMIONESCU.*
2. **Viața omului primitiv** de I. SIMIONESCU.*
3. **Găzurile Naturale** de I. SIMIONESCU.*
4. **Albinele** de T. A. BĂDĂRĂU.
5. **Furnicile** de T. A. BĂDĂRĂU.
9. **Viața plantelor** de I. SIMIONESCU.*
- 10—11. **Pasteur** de C. MOȚAȘ.
14. **Porumbel mesageri** de V. SA-DOVEANU.
15. **Planeta Marte** de ION PAȘA.
16. **Dela Omer la Einstein** de GENERAL SC. PANAITESCU.
17. **Cum vedem** de DR. I. GLĂVAN.
18. **Razele X** de AL. CIȘMAN.
19. **Omul dela Cucuteni** de I. SIMIONESCU.
20. **Protozoarele** de I. LEȘI.
21. **Fulgerul și trăsnetul** de C. G. BRĂDEȚEANU.
22. **Nebuloasele gazoase** de M. E. HEROVANU.
23. **Bacteriile folositoare** de I. POPU-CĂMPEANU.
24. **Scrisori cerești (Meteoriți)** de I. SIMIONESCU.
25. **Din istoricul electricității** de STEL. C. IONESCU.
26. **Mercur și Venus** de C. NEGOIȚĂ.
27. **Reumatism și arterioscleroza** de DR. M. CĂHĂNESCU.
28. **Oamenii de inițiativă** de APOSTOL D. CULEA.
29. **Henri Ford** de ING. N. GANEA.
30. **Musca** de I. MUREȘANU.
32. **Cifrele** de G. M. LĂZĂRESCU.
33. **Animale de demult** de I. SIMIONESCU.
34. **Lămurirea popoului** de I. SIMIONESCU.
35. **Din viața oamenilor întreprinzători** de APOSTOL D. CULEA.
36. **Societatea națiunilor** de ARTUR GOROVEI.
37. **Ficatul și boala lui** de DR. M. CĂHĂNESCU.
38. **Electrochimia și electroliza** de N. N. BOTEZ.
39. **Noțiuni de electricitate** de ING. CASSETTI.
40. **M. Berthelot** de CĂPIT. M. ZAPAN.
41. **Izvoare actuale de energie** de E. SEVERIN.
42. **Goethe ca naturalist** de PROP. I. SIMIONESCU.
43. **Viața'n munți** de I. SIMIONESCU.*
44. **Principii de biologie** de I. SIMIONESCU.
- 45—46. **Fauna Mării Negre** de BĂCESCU. M. și CĂRĂUȘU S.*
47. **Vitaminele** de DR. N. GAVRILESCU.*
49. **Petrolul** de I. SIMIONESCU.*
50. **Șobolani și șoareci** de PROF. RADU VLĂDESCU.*
51. **Viața la Ecuator** de I. SIMIONESCU.*
52. **Viața la tropice** de I. SIMIONESCU.*
53. **E. Roux** de PROF. DR. G. MARINESCU.*
54. **Cutremururile** de I. SIMIONESCU.*
55. **Cum birue viața** de DR. VASILE ZAHĂRESCU.*
56. **Plante carnivore** de I. POPU-CĂMPEANU.*
57. **Chihlimbarul** de A. RABICHON.*
58. **Newton** de O. ONICESCU.*
59. **Fluturii de zi** de I. SIMIONESCU.*
60. **Fluturii de noapte** de I. SIMIONESCU.*
61. **Glande cu secreție internă** de PROF. DR. C. PARHON.*
62. **Sarea** de PROF. I. SIMIONESCU.*
63. **Circulația materiei** de PROF. I. SIMIONESCU.*
64. **Paseri de apă** de C. S. ANTONESCU.*
65. **Flori de primăvară** de I. SIMIONESCU.*
66. **Din viața marilor fizicieni și chimiști** de C. ALLACI.*
67. **Descartes** de O. ONICESCU.*
68. **Stele noi** de C. ARGINTEANU.*
69. **Strejăria** de V. GHEȚEA.*
70. **Invățătura în India** de TH. SIMENSCHY.*
71. **Plante străine din comerț** de I. POPU-CĂMPEANU.*
72. **Tutunul, fumatul și sănătatea** de DR. N. GAVRILESCU.*
73. **Boalele inimii** de DR. C. BACALOGLU.*

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI”.

Nr.

Nr.

2. **Despre tovărășii** de PREOT. C. DRON.
3. **Despre scarlatină** de DR. I. GHEORGHIU.
7. **Mercevul și altele legume** de P. ROZIADÉ.
8. **Sifilisul** de DR. E. GHEORGHIU.
10. **Votul obștesc** de A. GOROVEI.
14. **Polagra** de PROF. V. BABEȘ.*
15. **Alegerea semințelor** de C. LAENȚIANU.

SERIA C

No. 77

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

DOI CRONICARI MOLDOVENI
GRIGORE URECHE
ȘI
MIRON COSTIN

DE

LUCIAN PREDESCU

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

A apărut

I. SIMIONESCU

TINERE, CUNOAȘTE-ȚI ȚARA

un îndreptar atractiv, adresat tuturor, scris
pe înțeles, asupra României.

Volum de 156 pagini, cu 100 figuri, 8 tabele. Lei 70.

CUPRINS: Cât e de mare România; Vecinii;
Infățișarea pământului; Munții; Dealuri;
Câmpii; „Țări”; Vremea; Apele;
Viețuitoarele; Locuitorii; Caracterele
generale ale Poporului Românesc;
Energia românească; Sate - Orașe;
Cetăți, mănăstiri, biserici; Darurile
naturii; Munca pământului; Forța
motrice; Munca industrială; Transport
și comerț; Trecut și viitor.

De acelaș autor :

TINERE,

CUNOAȘTE-ȚI ARBORII.

Cu numeroase ilustrații. Lei 60.

Ambele la „CARTEA ROMÂNEASCĂ”

GRIGORE URECHE

I. VIAȚA

Grigore Ureche se trage dintr'o familie veche, boerească. Dimitrie Cantemir afirmă că familia Urecheștilor datează din timpul când Dacia era ocupată de armatele lui Traian. Tot Dimitrie Cantemir mai spune, în alt loc, că Urecheștii se trag din Corvin.

Cronicarul e fiul lui Nistor Ureche, care — până nu de mult — fusese socotit adevăratul autor al Cronicei.

Acest Nistor apare la 1572 ca diac sau uricar. Apoi apare în rangurile de clucer și vornic de gloată. În 1592, Nistor e înaintat mare vornic în Țara-de-jos, sub domnia lui Petru Șchiopul, căruia îi era om de încredere.

Nistor ajunge pe urmă caimacam (loțiitor de Domn) sub Aron Vodă. Dar nesupunându-se lui Aron, fuge la Soroca, în țara leșească. Apoi se împacă cu Aron și e înaintat mare logofăt.

Sub Movilă Vodă, Nistor fuge în Polonia, unde stă mai mult timp. El moare în Moldova, în rangul de mare vornic.

Nistor a fost ctitor, clădind biserica Sf. Vineri din Iași și Mănăstirea Secul din Județul Neamț.

Nistor se născuse pe la 1550 și a murit în 1618.

Grigore Ureche, cronicarul, s'a născut între 1590 — 1597. Moștenind o imensă avere dela Nistor, învață „literatura în școalele polone“, spune cronicarul Miron Costin. La 1612, Grigore se află în Polonia, la învățătură, familia fiind fugită acolo. Grigore a învățat „literatură“ la Camenița (Polonia) până la începutul lui 1615, când se întoarce în Moldova. Dar aci nu stă mult, căci la sfârșitul lui 1615 fuge iar în Polonia, când învață la școala Stavropighiei din Lemberg. În Februarie 1617 se întoarce în Moldova.

În 1631, Grigore apare spătar. În anul următor pleacă la Constantinopol cu o delegație de boeri, ca să ceară detronarea lui Iliș-Vodă. Neizbutind, Iliș poruncește să fie omorâți cu toții. Dar boerii se răscoală, detronează pe Iliș și numesc domn pe Movilă.

Grigore Ureche a murit ca mare vornic în Țara de-jos, între 15 Aprilie — 3 Mai 1647.

II. OPERA

Grigore Ureche a scris o cronică, ce se intitulează astfel: **Carte ce se chiamă leatopisăț, ce într'nsa spune cursul anilor și descălecarea Țării Moldovei și viața Domnilor.**

Până nu de mult se credea că această Cronică a fost scrisă de Nistor Ureche. În urmă s'a dovedit că adevăratul ei autor e Grigore Ureche.

Cronica este împărțită în paragrafe, fiecare, cu titlu rezumativ. Ea a fost scrisă între 1642 și 1647.

Cronica cuprinde povestirea istoriei Moldovei dela descălecat (1359) până la Aron Vodă (1595). In prefață, Grigore Ureche spune că povestirea va merge până la Vasile Lupu-Vodă. Desigur, că moartea l-a oprit să-și termine opera.

In Letopisețul său, Grigore Ureche s'a servit de unele izvoare interne și anume 1. *letopisețul moldovenesc* (pe care-l citează el în cursul Cronicei în felurile acestea: letopisețul cel moldovenesc; letopisețul nostru cest moldovenesc; letopisețul nostru); e principalul izvor al Cronicei; 2. *letopisețul latinesc*; 3. *le opisețul leșesc*; 4. *Spusele tatălui său Nistor*.

S'a mai servit și de unele izvoare externe și anume: *Le'opisețe latinești și cronici tătărăști, leșești*.

Grigore Ureche utilizează aceste izvoare în mod critic, controlându-le. El nu uită să se abată și prin istoria popoarelor învecinate Moldovei, cu cari aceasta a avut legătură, fie diplomatice, fie de rudenie, fie războinice. Așa că, pe lângă istoria lor, descrie așezarea geografică, obiceiurile, temperamentul Tătarilor, Leșilor, Ungurilor, Turcilor.

Cronicarul îi caracterizează astfel: Tătarii sunt războinici; Turcii sunt prădători și lacomi de bani; Ungurii iscoditori, necredincioși și vicleni; Nemții sunt de credință; Polonezii sunt doritori de învățătură.

Pentru Ureche, istoria nu e numai o expunere de fapte aride, ci trebuie ca aceste fapte să fie moralizatoare, de învățătură pentru posteritate.

După cum era spiritul religios puternic pe atunci, Grigore Ureche crede că sfârșitul războaelor nu e hotărît de vitejia oastei, ci că el e la aprecierea lui Dumnezeu, care hotărăște ca cel rău să fie învins și cel bun să iasă totdeauna victorios. Tot în legătură cu divinitatea, Ureche crede —

după cum se credea pe atunci — că Domnul e pus în tron de către Dumnezeu; așa că, acesta din urmă pedepsind pe cei răi, Domnul va trebui să se poarte blând cu boerii și poporul.

Dar importanța Cronicei lui Ureche constă în faptul că el e primul cronicar care afirmă că „dela Rîm ne tragem“, adică dela Roma. Și Grigore Ureche dovedește această latinitate a noastră prin cuvintele de origină pur latinească (*pâne* din panis; *găină* din galina, etc).

Letopisețul lui Grigore Ureche nu-l avem decât în copii, făcute în sec. XVIII-lea. Dar și aceste copii derivă dintr'o copie din 1648 (deci un an după moartea cronicarului) făcută de Simion Dascălul, care nu numai că e defectuasă, dar are și adaose scrise de Simion Dascălul. Contrar afirmațiilor lui Ureche, Simion Dascălul (interpolatorul) afirmă în una din interpolările sale, că Moldovenii se trag din niște tâlhari.

Mai mult: un oarecare Misail Călugărul reia Cronica lui Ureche, cea interpolată de Simion Dascălul, și mai adaugă și el alte paragrafe.

Letopisețul lui Ureche s'a răspândit în Moldova, unde a fost copiat de doi copişti, și în Muntenia unde a fost copiat de 9 copişti.

LIMBA, POEZIA CRONICEI LUI URECHE.

Iată cum descrie el descălecatul al doilea:

„Vor unii să-i zică Moldovei că au chemat-o de mai înainte Sșitia, sau Schitia pre limba slovească; ce Sșitia cuprinde loc mult, nu numai al nostru, ce închide și Ardealul și Țara Muntenească și câmpii despre Nistru, și cuprinde o parte mare și de țara leșească. Chemat-o-au unii și Flachia, de pe Flac Hatmanul râmlenesc¹⁾, ce scriu letopisețele

latinești că au bătut războaie cu Schiții prin aceste locuri; dece, schimbându-se și numele din Flachia i-au zis Vlahia, ce noi acest nume nu-l putem dărui Țării Noastre Moldovei, ci Țării Munteneste; că ei nu vor să se despartă să facă două țări ce scriu că au fost tot o țară și un loc. Iar noi aflăm că Moldova s'au descălecat mai pre urmă, și Muntenii mai dintâiu, măcar că s'au tras dela un izvor; Muntenii întâi și Moldovenii mai pe urmă.

Scriu alte istorii pentru țara noastră. Moldova, cum a stătut, pustie peste 600 de ani trecând pe aci Traian, împăratul Râmului²⁾ a căruia se cunosc semnele puterii lui, pre unde au tras Traian, peste multe țări, trecând cu oștile lui peste câmpi și peste ape.

Atâția ani s'au aflat pustie, până când au vrut milostivul D-zeu a nu lăsa acest pământ fără de oameni; care nu voia Sfintiei Sale, îndemnându-se o samă de feciori de domni, din domniile ce au fost pe acele vremi la Râm, și cu oamenii lor din Maramureș venind peste munții ungurești și peste munții Țării Moldovei, vânând here³⁾ sălbatică, până au eșit la apa ce i zicem Moldova gonind un zimbru, care l-au și vânat, la locul, unde se chiamă acum satul Bourenii, pre acea apă a Moldovei și au pus nume apei, de-i ziseră Moldova, pe numele unei cățele ce-i ziceau Molda, care atunci, gonind zimbrul, s'au înecat întru acea apă, și de pe numele apei se zice acum și țării Moldova. Și aceea, eșind la locuri frumoase și deschise au socotit cu toții că e loc bun de hrană, și plăcându-le tuturor s'au întors înapoi iarăși în Maramurăș și și-au scos oamenii toți într'această țară“.

Frumos ni-l înfățișează pe Alexandru cel Bun:

-
- 1) Roman.
 - 2) Romei.
 - 3) Fiare.

„Letopisețul nostru cel moldovenesc scrie că au fost cursul anilor 6907¹⁾), când au stătut domn Alexandru-Vodă cel bun; iar letopisețul cel latinesc scrie că au fost veleatul²⁾), 6921³⁾ când au stătut dintre aceștia la domnie Alexandru Vodă, carele întâia dată multe lucruri bune au început a face în țară. Făcut-au două mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița, și le-au înzestrat cu multe sate și vecini⁴⁾ și cu hălăștae, și cu veșminte înăuntru, și cu odoare. Și dacă s'au văzut luminat în cinstea domniei, în doi ani a domniei sale, fiind mai întreg și mai cuminte decât cei trecuți înaintea domniei lui și multe râvnind și nevoind spre cele de folos sufletului său, adus-au cu mare cheltuială, din țara păgână, sfintele moștii ale marelui mucenic coan Novi și le-au pus într-o sa vestită cetate, le este în orașul Sucevei cu mare cinste și pohvală⁵⁾), de ferirea domniei sale și de paza scaunului⁶⁾ său. De vei cerca la cărțile bisericii vei afla scris viața sfinției sale, Mercuri și Joi, în săptămâna Rusalilor; atunci îl slăvește toată țara noastră, în sfânta Mitropolie în Suceava, unde-i zac sfintele moștii.

Și cu darul de înțelepciunea ce avea dela milostivul Dumnezeu, prăvind și văzând cinstea lumii cum se cade a se purtare craii, împărații și Domnii în podoabe și în obicei de cinste, socotit-au și la această țară, măcar că n'au mai fost căutat-o alții ce au fost Domni de mai înainte; întâia dată au trimis la Patriarhia dela răsărit, de au luat blagoslovenie⁷⁾), și au făcut Mitropolit și i-au dat scaun

1) Adică 1390.

2) Anul.

3) Adică 1413.

4) Iobagi, șerbi.

5) Pompă, fast.

6) Scaunului.

7) Binecuvântare.

o sfântă mânăstire, în oraşul Sucevei, să fie Mitropolie, lângă curtea domnească, dându-i multe sate şi ocini, să fie de posluşanie ¹⁾ sfintei Mitropolii“.

Sau, minunat e caracterizat Ştefan cel Mare :

„Era acest Ştefan Vodă om nu mare la stat, mânios, şi degrabă vărsa sânge nevinovat ; de multe ori la ospete omora fără judeţ)... Era întreg la minte, nelenevos. şi lucrul său ştia să-l acopere ³⁾ şi unde nu cugetai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meşter : unde era nevoie, însuşi se vâra, ca văzându-l ai săi să nu îndărăpteze ⁴⁾. Şi pentru aceea rar războiul de nu biruia. Aşijderea şi unde-l biruiau alţi, nu pierdea nădejdea ; că ştiindu-se căzut jos se ridica deasupra biruitorilor“.

Terminăm cu o plastică descriere pe care o face cronicarul luptei dela „Valea Albă“.

„In anul 6984 ⁵⁾ văzând Sultan Mehmet câtă pagubă au avut în oastea sa de Ştefan Vodă, au socotit singur să meargă să stropşească Ţara Moldovei, şi să-şi ia cetăţile înapoi, Chilia şi Cetatea Albă, carele fusese mai înainte pe mânilor lor. Şi așa au purces cu mulţime de Turci, unde Ştefan Vodă mult s'au nevoit ⁶⁾ să nu-i lase să treacă Dunărea ; ci n'au putut, că Tătarii de o parte, Turcii de altă parte năvălind, i-au căutat numai a dare cale Turcilor. S'au apucat de Tătari şi pe lesne biruindu-i i-au gonit până la Nistru. Vrea da războiul şi Turcilor, ci văzând atâta turcime cu Impăratul şi mulţime de oaste cu pedestrime şi cu puşti ; şi încă îl sfătuiau boerii să se dea la loc

1) Ascultare.

2) Fără judecată.

3) Ştia ce să facă.

4) Să nu dea îndărăt, să nu-şi piardă curajul.

5) Adică : 1476.

6) Şi-a dat silinţa, a căutat din răsputerii

strâmt, de nu-i vor putea birui încă să se apere și să nu aibă sminteală ¹⁾, întorsu-s'au de au intrat spre munți, unde și-au ales loc de războiu la strâmtoare, la Valea Albă, unde se cheamă acum Războenii de pe acel război ce au avut Moldovenii cu Turcii. Și pedestrindu-se ²⁾, oastea ca să nu nădăjduiască de fugă, ci numai la arme, și-au dat războiu Luni, Iulie în 26 și, multă vreme trăind războiul neales, de ambele părțile osteniți; și Turcii tot adăogându-se cu oaste proaspătă, iară Moldovenii obosiți, și neviindu-le agiutor nici de o parte; au picat și vitejii cei buni au pierit cu totul atunci. Și fu scârbă mare în toată țara și tuturor Domnilor și crailor de prin prejur, dacă au auzit că au căzut Moldovenii supt mâna păgânilor“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- 1) Pagubă, pierdere.
- 2) Coborând de pe cai.

BIBLIOGRAFIE :

- Despre Grigore Ureche s'au scris următoarele studii :
- Eugen de Barwinski**, Știri nouă asupra familiei Ureche, în vol. : Prinos lui *D. A. Sturdza*, București 1903.
- Orășanu Șt.**, Cronicarii moldoveni din sec. XVII-lea- București 1899.
- Sbiera I. Grigoriu** (sic) Ureche. București 1884 (Anal. Acad. Rom.)
- Tanoviceanu I.**, Genealogia familiei Ureche. „Arhiva“ (Iași) IX|1898 No. 3-4.
- Grigore Ureche**, Letopisețul în ed. lui *M. Kogălniceanu T. I.*
- V. A. Ureche**, Schițe de literatură românească Buc. 1885
- Grégoire Ureki**, Chronique de Moldavie, ediția lui *E. Picot* Paris 1886.
- Grigorie Ureche**, Chronique ediția lui *I. N. Popovici*, București 1911.
- Grigorie Ureche**, Letopisețul Țării Moldovei, ediția *Const. Giurescu* Buc. 1916. Ediția cea mai bună.
- I. Bogdan**, Vechile cronici moldovenești Buc. 1891.
- I. Bogdan**, Cronici inedite, București 1895.
- Șt. Orășanu**, Ceva despre cronicile Moldovei, în «Con-vorbiri literare» 1897. p. 513 și urmă.
- A. V. Gădei**, Studiu asupra cronicarilor moldoveni București 1898.
- C. Giurescu**, Noul contribuțiuni la studiul cronicelor moldovene, București 1908.
- G. Pascu**. *Gligorie Ureche*, Iași 1900.

MIRON COSTIN

(1633 — Dec. 1691)

I. VIAȚA

În Moldova stăpânește, din anul 1634, ambițiosul voevod Vasile Lupu. Albanez de origine, dar cu educație grecească (deși mama sa trebuie să fi fost româncă și tatăl său a ocupat demnitatea de Aga în Moldova), Vasile Lupu a ocupat tronul ca și rivalul său din Țara Românească, Matei Basarab-Vodă, printr'o răscoală împotriva Grecilor nou veniți în țară. Totuși, tot Grecii i-au fost cei mai buni prieteni și sfetnici în domnie. Era bogat, ambițios, mândru, o fire împărătească, chiar numele de Vasile și l-a luat după acel al împăraților din Bizanț.

Date fiind împrejurările favorabile din afară, Vasile Lupu ar fi avut o domnie liniștită, dacă n'ar fi avut ambiții mari, dacă nu s'ar fi gândit și la stăpânirea Țării Românești a lui Matei Basarab și chiar a Ardealului. Sprijininu-se pe Turci începuse intrigile împotriva lui Matei Basarab încă dela începutul domniei sale.

Contra acestei ambiții a lui Vasile Lupu, o parte din boeri încep să cârcotească. Nemulțumirea lor apoi era mărită de faptul că locurile le fuseseră ocupate de Grecii prieteni și sfătuitori ai Domnului Drept urmare, Vasile Lupu porni o acerbă persecuție împotriva boerilor nemulțumiți, cari fură nevoiți, ca să scape cu viață, să fugă peste graniță.

Printre acești boeri se numără și Alexandru Costin tatăl cronicarului nostru. De aceea, prima învățătură o primește Miron Costin la Bar, în Podolia, la școala iezuiților italieni, unde părinții lui fugiseră din cauza prigoanei lui Vasile Lupu-Vodă. La Bar, tânărul Miron Costin capătă vaste cunoștinți, propagate cu ardoare de adepții umanismului.

La 1651, Miron Costin, în vârstă numai de 18 ani, luptă în armata regelui polon, Cazimir, contra Cazacilor.

Prin 1652, împreună cu familia sa, Miron Costin se întoarce în Moldova, unde se împacă cu Vasile Lupu, care le acordă misiuni diplomatice, atât lui Miron Costin, cât și tatălui său. Insuși cronicarul nostru, împărtășind părerile tatălui său, va scrie mai târziu în *L topis țul* său despre lăcomia lui Vasile Lupu:

„O! nesățioasă hirea Domnilor spre lățire și avuție oarbă! Pre cât se mai adaoge, prea atâta râhnește! Poftele Domnilor și a împăraților n'au hotar; având mult, cum n'ar avea nimică le pare; pre cât le dă Dumnezeu nu se satură; Având domnie, cinste, și mai mari și mai late țări poftesc. „Deh Dervi derchilimi auhuzbecdă, vedu patisah derichlimi, nechii uccecdă“, adecă zece derviși pe un covor pot încăpea, iară doi împărați într'o țară nu încap. Având țară, și țara altuia a o coprinde cască; și așa lăcomind la a altuia, sosesc de pierd

și al său. Multe împărății în lume. vrând să ia alte țări, s'au stins pre sine. Așa s'au stins împărăția lui Darie împărat de Alexandru Machedon; vrând să supuie țările grecești și toată Machedonia, Darie au stins împărăția sa, de au căzut pre mânele lui Alexandru Machedon. Așa împărăția Cartaghinei vrând să supue Râmul, au căzut la robia Râmleanilor. Așa Pir împărat, vrând să ia Italia, au pierdut țările sale. Așa și Mihai-Vodă, vrând să vie craiu la Unguri, au pierdut și domnia Țării Muntenestei.

Așa și Vasile-Vodă, au început svadă cu Matei Vodă“.

Miron Costin afirma un mare adevăr! Ca și Alexandru Machedon și Mihai Viteazul, a pățimit și Vasile Lupu. Bătut la Teleajen și Ființa de Matei Basarab, domnia lui Vasile Lupu luă sfârșit la 1653 și ambițiosul muri la Constantinopol.

*

Dar să lăsăm firul istoriei să se depane. După Vasile Lupu se intronă Gheorghe Ștefan, de aceeași construcție sufletească ca și predecesorul său. Și istoria s'a repetat și de data aceasta: Gheorghe Ștefan pierde domnia și cunoaște ani de pribegie prin multe țări europene, cerșind la Curțile regești și împărătești, nu numai domnia pierdută, dar uneori și o bucată de pâne. Totuși sub domnia acestuia, Miron Costin o dusesse bine, fiind ridicat la 1657 la rangul de sulger și fiind trimis în Țara Românească, la Matei Basarab, ca să trateze o alianță contra Turcilor.

Sub Ștefăniță (poreclit „Papură Vodă“, pentru că în timpul domniei lui, ivindu-se o ciumă și o foamete cumplită, oamenii ajunseră să mănânce și papură măcinată în loc de pâne), Miron Costin

ajunge paharnic și ia parte, împreună cu Domnul Munteniei și cu Tătarii, la expediția ordonată de Poartă contra Ardealului.

În 1661, Miron e înaintat în rang, de Dabija Vodă, ca pârcălab de Hotin. După un an, pleacă cu Dabija Vodă într'o expediție războinică, luând parte la o campanie a Turcilor contra Impărăției germane, în Ungaria.

*

Miron Costin s'a dovedit un fin diplomat. De aceea se ridică repede la cele mai mari ranguri boerești. În 1665 este mare-comis, în 1666 mare paharnic și apoi mare vornic în Țara de sus, până în anul 1675.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Între timp venise pe tronul Moldovei un hrăpăreț, Gheorghe Duca, care împovărase țara cu biruri și jafuri cumplite, ca să-și acopere sumele enorme cu cari își cumpărase domnia dela Turci. Oprimările lui Duca provoacă la 1671 răscoala lui Mihalcea Hâncu (de când au rămas legendarele cuvinte „Vodă“... da și Hâncu... ba“) abia potolită în 1672 cu ajutor turco-tătăresc.

Dacă Miron a luat parte sau nu la răscoala lui Hâncu, nu știm. În orice caz, și el a fost printre nemulțumiți, lucru pe care-l putem vedea lămurit din următoarea întâmplare : în 1673 începe un război crâncen între Poloni și Turci. Teatrul luptelor era Moldova. Sultanul Mehmet vine în persoană să conducă lupta. Dela Țuțora, unde își stabilise cartierul general, el vine să viziteze lașul. Domnitorul Duca, cu un grup de boieri, îi face o primire frumoasă. Miron Costin, cu acea ocazie

se plânge Sultanului de purtarea nă tocmai corectă a Domnitorului, dar pentru că acesta era protejat de viirul Küprülü, n'a fost mazilit îndată, ci numai după căderea Cameniței.

Căci, iată ce frumoase gânduri așterne cronicarul nostru despre această lăcomie de bani și această lipsă de umanitate a câtorva domni străini cari ne-au stăpânit :

„O, Moldovă! de ar hi Domnii tăi, carii stăpânesc în tine, toți înțelepți, încă n'ai pieri, așa lesne! Ce, domniile neștiutoare și lacome sunt pricina perirei tale! Că nu caută să agonisească sieși nume bun ceva la țară, ce caută, desfrânați, nu mai în avuție să strângă, care apoi totuși se risipește și încă și cu primejdii caselor lor; că *b estemul săracilor*, cum se zice, *nu cade pre copaci, cât de târz u!*“

Sau :

„Ce cum floarea și pomeții și toată verdeața pământului stau ovilite de bruma căzută peste vreme și apoi după lină căldură a soarelui vin iar la hire și la frămsețle sale ceale împiedecate de răceala brumei, așa și țara, după greutățile ce era la Radu-Vodă (care a veacurilor de mirat au rămas cum au putut încăpea întru înțelepciunea acelu Domn acea nemilă de țară), au venit fără zăbavă tare la hirea sa și până la anul s'au împlut de tăt bivșugul și s'au umplut de oameni.

Milele Domnilor pot așeza țările; nemila și lăcomia fac risipă țărilor“.

In urma întrevederii de mai sus între Sultan și Miron Costin, primul cere noului Domnitor Petriceico Vodă să-i trimeată „un boer care-i mai de treabă“ pentru a discuta cu el despre soarta Mol-

dovei. Este ales Miron Costin. Iată ce spune despre aceasta, cronicarul I. Neculce:

„Ales-au Petriceicu Vodă din toți boerii țării mai de treabă la voroavă pre Miron Costin. Și mergând Miron Costin la cortul vezirului, pusu-l-au vezirul de a șezut înaintea lui, și i-au zis vezirul să-i spue drept: pare-le lor bine că au luat împărăția Camenița, au ba? Iară Miron au răspuns că se teme a spune drept. Vezirul au zâmbit a râde și i-au zis să grăiască, să nu se teamă. Atunci Miron a zis: Suntem noi Moldovenii bucuroși să se lățească împărăția în toate părțile cât de mult, iară peste țara noastră nu ne pare bine să se lățească!

Atunci vezirul iar a răs și i-a zis; Drept ai grăit“.

*

Intre timp se pornise un vajnic război turco-polon, care adusesese la ocuparea Cameniței poloneze de către Turci (30 Aug. 1672), — Noul Domn al Moldovei Ștefan Petriceico, vrând — nevrând, se dăduse de partea Turcilor. Turcii dăduseră însărcinarea lui Petriceico să iscodească mișcările leșești, să îngrijească de aprovizionarea garnizoanci turcești din Camenița și a armatei tăbărâte la Hotin, și să întocmească podurile necesare trupelor. Dar greutatețile acestea și insultătoarea purtare a comandanților turci față de popor, boeri și domni, apropie pe Petriceico de Poloni. În Noembrie 1673 Polonezii vin la Hotin. În toiul luptei, Petriceico părăsește fățiș pe Turci, ca i pierd bătălia și se retrag în cea mai mare parte peste Dunăre. Polonezii totuși nu profită îndeajuns de victorie, deoarece generalul Sobieski, trădând pe regele Poloniei, caută o împăcare cu Turcii și un ajutor bănesc dela ei, ca să ocupe tronul Poloniei.

Ce făcuse între timp, cronicarul nostru? Înşelând credinţa lui Petriceicu, Miron Costin, cu toate că era şi el partizanul acestei politici, cunoscând situaţia critică a ţării şi puterea Turcilor, nu vrea să-l urmeze; şi ne spune tot I. Neculce că ar fi grăit astfel Domnitorului: „Ori să fie voia Măriei Tale ori să nu fie, noi nu ne vom lăsa casele să le iee Tătarii, şi s’au închinat şi i-au zis: să fii Măria Ta sănătos, şi au eşit afară“.

Domnitorul rămas singur, fugе la Poloni şi în locul lui vine Dumitraşcu Cantacuzino, partizanul Turcilor.

In anul 1676, sub Dimitrie Cantacuzino, Miron Costin ajunge la rangul de mare logofăt, post pe care-l ocupă până în anul 1678.

In acelaş an, Duca-Vodă revine la tronul Moldovei pentru a treia oară (1678--1685). Miron Costin se împacă cu el şi reocupă vechea-i demnitate de mare vornic.

In timpul acesta se întâmplă un fapt, care cauzează moartea lui Duca Vodă. Pe când se întorcea împreună cu Miron Costin, dela asediul Vienei, Duca cere sfat dela boerii săi, pe unde ar fi mai bine să intre în ţară. Se zice că Miron Costin l-ar fi îndemnat să apuce pe valea Oituzului şi Domnul l-a ascultat. Când au ajuns în satul Domneşti, au aflat că Petriceicu care voia să-şi reia domnia, vine asupra lor însoţit de o armată poloneză. In faţa acestei primejdii, Domnitorul Duca cere iarăşi sfatul boerilor. Unii boeri l’au sfătuit să ia calea spre Focşani, spre a nu fi prins de Polonezi; însă Miron Costin îl îndeamnă să rămâie pe loc. Dar sunt prinşi şi Duca e dus la Lemberg, unde moare. Numai Miron Costin reuşeşte să scape.

Intors în Moldova, Miron Costin e bine primit la Petriceico-Vodă (în a treia domnie, 1683—1684), care-i acordă ranguri boerești. Dar bucuria nu avea să fie de lungă durată, deoarece Cazacii, care-l sprijineau pe Petriceico, fură învinși. Petriceico trebui atunci să se retragă în Polonia, unde rămase restul vieții în rangul de staroste de Bwolin. Miron Costin, credincios stăpânului său, luă și el calea pribegiei în Polonia.

*

În anul 1685 Miron Costin se întoarce în Moldova, unde domnia Constantin Cantemir. Iată cum arată cronicarul Neculce, că ar fi fost primit Miron Costin de Constantin Cantemir :

„Venit-au atunci și Miron logofătul din Țara Leșească foarte scăpătat, și l’au avut Cantemir Vodă în milă și în cinste.

Și având trei feciori, i-au boerit, pe Ioniță l-au făcut sărdar, pe Neculai logofăt al treilea, pe Pa-trașcu camaraș mare, și și-au logodit Cantemir Vodă și o fată cu dânsul pre anume domnița Safta, iară pe Miron logofătul l’au făcut staroste de Putna. Pre aceia vreme pusese Cantemir Vodă hatman pe Velicico, ce era frate cu Miron logofătul“.

*

Cronicarul Neculce ne povestește cum Constantin Cantemir a început să prindă ură pe frații Costini. Domnitorul Constantin Cantemir, fiind un om foarte incult și iubitor de petreceri, „carte nu știea, ce numai iscălitura învățase de o făcea... mânca bine și bea bine“... În felul acesta, Cantemir era mereu ironizat de frații Costinești.

Odată ei i-au zis la masă :

„Mai des cu păharele Măria Ta, și mai rar cu orânduile, că birul țării este iertat dela Poartă și-i vrea să-ți dai, Măria Ta, seama odată, și nu-i putea“.

În cele din urmă Constantin Cantemir se gândi să scape de frații Costini. Îndemnat apoi de un grec, Constantin acuză pe frații Costini de pactare cu Brâncoveanu ca acesta să-i ocupe tronul, și pune la cale omorârea lor, prin tăierea capelor, ceea ce se și întâmplă (Decembrie 1691).

Se pare că în urmă, Cantemir a regretat omorârea Costineștilor, căci spune Neculce: „Cantemir Vodă după aceea mult s'au căit ce au făcut și de multe ori plângea între toată boala și blestema pe cine l-au îndemnat de a grăbit de i-au tăiat, că după aceea n'au trăit un an nici Cantemir și au murit“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. OPERA LUI MIRON COSTIN.

Scrie cronicarul nostru în *Letopisețul* său :

„Din cinci simțiri ce are omul, anume: vederea, auzul, mirosul, gustul și pipăitul, mai adevărată de toate simțirile este vederea. Că prin auz, câte aude omul, nu se poate așeza deplin gândul: este așa ce aude au nu este? — căci nu toate sunt adevărate câte vin prin auzul nostru. Așa și mirosul, de multe ori înșeală, fiind multe mirodenii dintâi grele, iară apoi mare și iscusit miros fac. Gustul însă este așa, că multe ne par că sânt dulci, apoi simțim amărăciunea și, împotriva, multe amare că sunt ne pare, și sunt dulci. Pipăitul iarăși, multe pipăim în chip de unele, și sunt altele, și nu le putem cunoaște pre singuri pipăitul, fără vederea. Iară vederea singură de toate așează

în adevăr gândul nostru și ce se vede cu ochii nu încap să fie îndoială în cunoștință.

Așa și nouă, iubite cetitorule, cu mult mai prea lesne a scrie de aceste vremi, în care mai la toate ne-am prilejuit singuri“.

*

Dela Miron Costin ne-au rămas mai multe cronici :

1. **Cartea pentru descălecatul dintâiu al Țării Moldovei și neamului moldovenesc.** Sau mai are titlul: **De neamul Moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor.**

Cronica aceasta a fost începută de Miron Costin, încă din tinerețe și a terminat-o abia între 1685 - 1691.

Din prefață aflăm motivul principal care l-a determinat pe cronicar să scrie opera sa :

„Inceputul țărilor acestora și a neamului moldovenesc și muntenesc, și câți sunt în țările ungurești cu acest nume Români până astăzi, de unde sunt și din ce semințe, de când și cum au descălecat aceste părți de pământ, a scrie multă vreme la cumpănă au stat cugetul nostru. Să încep osteneala aceasta după atâtea veacuri dela descălecatul țărilor cel dintâiu de Traian împăratul Rămului, cu câteva sute de ani peste mine trecute, se sparie gândul. A lăsa iarăș nescris, cu mare ocară înfundat neamului acesta de o seamă de scriitori, este inimii durere. Biruit-a gândul să mă apuc de această trudă“.

La cari istorici face aluzie Ureche? Desigur la Simion Dascălul, compilatorul cronicăi lui Grigore Ureche, care a afirmat că Moldovenii se trag din niște tâlhari.

În consecință, Miron Costin se va strădui, în *De neamul Moldovenilor*, să arate că Românii se trag

din latini și că au viețuit neîncetat în Dacia, dela descălecatul lui Traian până la întemeerile țărilor românești (al doilea descălecat).

Acestea-s punctele de sinteză ale cărții *De neamul Moldovenilor* și prin ele Miron Costin s'a ridicat enorm în importanța sa de cronicar.

El s'a servit de toate izvoarele indigene cunoscute pe vremea lui, de argumente filologice și de mărturiile istoricilor străini.

Izvoarele indigene în legătură cu această problemă, se mărginesc numai la cronica lui Grigore Ureche, pe care Miron Costin a cunoscut-o în copia lui Simion Dascălul.

Argumentele filologice susținute de Miron Costin nu puteau fi serioase, având în vedere stadiul acestei științe pe vremea lui.

Rămâne acum să susție mai serios problema sa cu argumentele scoase din istoricii străini. Aici Miron Costin apare destul de bine documentat. El utilizează aproape pe toți istoricii străini, care au discutat această chestiune.

Cauza acestei vaste cunoștințe a lui Miron Costin în studiile străine, trebuie căutată în faptul, că, în cronica sa, a utilizat cartea lui Topeltin: „*Origines et occasus Transsylvanorum*“, apărută la Lyon în 1667, de unde cronicarul nostru a luat informații asupra studiilor străine.

Nu putem termina aceste cuvinte despre *De neamul Moldovenilor* fără să cităm un pasagiu în care cronicarul descrie în mod sugestiv „năvălirea lăcustelor“.

„Cu un an înainte de ce s'au ridicat Hmil, hatmanul căzăcesc, asupra Leașilor, aproape de săcere, eram pe atunci la școală în Bar, în Podolia, pe cale fiind dela sat spre oraș, numai ce văzum despre amiază zi un nor cum ce ridică de o parte de cer, un nor sau o negură; ne-am gândit că vine o

furtună cu ploaie; deodată până ne-am tâmpinat cu norul ceala de lăcuste, cum vine o oaste stol. În loc ni s'au luat soarele de desimea muștelor cele ce zbura mai sus; ca de trei sau patru suleți, nu era mai sus: iară carele era mai jos de un stat de om și mai gios zbura dela pământ. Urlet, întunecare asupra omului sosind, să rădica oarece mai sus, iar multe trecea alătura cu omul, fără sieală¹⁾ de sunet, de ceva; se ridica în sus dela om o bucată marea acea poeadă²⁾, și așa mergea pe deasupra pământului ca de doi coți până în trei sulițe în sus, tot într'o desime și într'un chip. Un stol ținea un ceas bun, și dacă trecea acela stol ca un ceas și giurățate, sosia altul, și așa, stol după stol, cât ținea dela prânz până în de seară. Unde cădea la mas, ca albinele de groase zăcea; nici cădea stol peste stol, ce trecea stol de stol nu se pornia până nu se încălzea bine soarele spre prânz; și călătoria până în deseară și până la căderea de mas, cădea și la popasuri. Însă unde mânca rămânea numai pământul negru împutit; nici frunze, nici pai ori de iarbă ori de semănătură nu rămânea; și se cunoștea și unde poposia, că era locul nu așa negru la popas ca la masul aceai mânii a lui Dumnezeu. Câteva zile au fost acea urgie; din părțile de jos mergea în sus. Și tot atunci au fost și aici în țară lăcuste; și după acel an și la al doilea, însă mai puțin. Și apoi, și în zilele lui Ștefan Vodă au fost lăcuste, însă pe unele locuri și nu ca acea desime ca în acel an, de care s'au scris. Iarna se găsea în pământ îngropate pe multe locuri.

Intr'acestași an au venit vara și lăcuste în Țara Moldovei de au acoperit cu taberile lor pe multe locuri și au mâncat roada de pâne la multe părți;

1) Sfială, teamă.

2) Mulțimea.

și așa s'au îngropat în țară, care din an în an tot s'au îngropat și s'au înmulțit fără cislă¹⁾ de multe, până într'acest an la vâleat 7.220²⁾ și așa s'au adaos de s'au înmulțit cât nu se vedea soarele de dânsule când zburau; ce nu era puțință să meargă omul pe drumuri călare sau cu carul și de putoarea mare unde se tâmpla masul lor. Ci atâta se scumpisă pânea, cât s'au adaos mare cumpănă oamenilor spre foamete; și de aceasta fu certare dela Dumnezeu pentru păcatele noastre; că peste aceste încă au mai trimis Sfinția sa Dumnezeu și oști străine asupra țării și schimbările Domnilor adese și cu obiceiuri izvodite³⁾ de nou și prăzi și fobii, precum vei citi înainte la rândul său.

2. LETOPISEȚUL ȚĂRII MOLDOVEI ȘI MUNTENIEI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scris în limba poloneză, Miron Costin a întocmit Letopisețul acesta pentru a ne face cunoscuți străinilor.

Letopisețul e scris din îndemnul unei personalități poloneze, și după 1667, căci utilizează și aci pe Topeltin.

Letopisețul se aseamănă în cuprins cu *De Neamul Moldovenilor*. Ea are în plus câteva capitole referitoare la Muntenia, de care nu se ocupase în „*De Neamul Moldovenilor*“. În ele găsim, pe lângă lucruri interesante, și multe naivități, pe care cronicarul le-a cules din tradiția populară. Așa se spune despre Radu Vodă că se chema Negru, pentru că era negru. Muntenii de asemenea sunt negri la față, din motive geografice: „țara lor e mai bătută de

1) Fără număr.

2) Adică: 1712.

3) Puse la cale, inventate.

soare decât Moldova“. Apoi alt motiv mai este și acela, că „mai toți boerii de frunte au obiceiul de a lua pentru copiii, doice dintre țigance“. Și comentează mai departe Miron Costin:

„Eu unul nu pot lăsa să treacă acest lucru despre ei, ca despre niște rude și frați ce-mi sunt, având și ei aceeași soartă și aceleași simțiminte cu noi“.

Sunt foarte juste și interesante părerile filologice ce le găsim în această carte:

„Dovada cea mai vădită despre neamul și obârșia acestui popor este limba lui, care nu este alta decât cea latinească stricată... și multe cuvinte nu se deosebesc nici măcar într'o literă“.

3. DESCRIEREA ȚĂRII MOLDOVEI ÎN VERSURI DE MIRON COSTIN, CANCELAR AL ȚĂRII MOLDOVEI.

Daszow, 1684.

E tot în polonește. Miron Costin arăta cine l-a îndemnat s'o scrie:

„Am fost îndemnat la lucru de geniul Majestății Voastre, stăpâne prea milostiv, văzându-vă că, pe când adunați știri despre țările cele mai mari și întinse, nu disprețuiți de a cerceta începutul și starea țărilor mai mici. Deși istoricii leși cei vestiți pomenesc și întâmplările militare ale Moldovei și Țării Românești, iară mai vârtos Cromer și Piasecki mărturisesc și obârșia lor italiană, totuș ei nu-și frământau mintea să afle când și de cine au fost aduși Italienii în Dacia, și nu aveau nici o știre de descălecatul al doilea al Moldovenilor“.

Poema acesta n'are valoare istorică, deoarece e făcută din memorie, pe când Miron Costin pere-

grina prin Polonia, și era scrisă numai în scop de propagandă, de a ne face cunoscuți.

Ea, cel mult, poate avea importanță literară.

4. LETOPISEȚUL ȚĂREI MOLDOVEI.

E continuarea cronicei lui Grigore Ureche, adică dela Aron Vodă (1595) până la 1661. În prefață, Miron Costin spune că ar fi dorit să-l ducă mai departe; ba, încă, că ar fi dorit să-l scrie dela Traian. Scrie Miron Costin :

„Fost-au în gândul meu, iubite cetitorule, să fac letopisățul Țării Moldovei din descălecatul ei cel dintâiu, care le au fost de Traian împăratul, și urdzisem și începătura letopisățului, ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi de amu, de nu stăm de scrisoare, ce de grije și suspinuri. Și la acest fel de scrisoare gând slobod și fără valuri trebuiește, iară noi privim cumplite vremi și cumpănă mare pământului nostru și nouă. Deci primește această dată atâta din truda noastră, ca să nu se uite lucrurile și cursul țării, de unde au părăsit a scrie răposatul Ureche vornicul“.

Letopisețul e scris între 1673 și 1675.

În el, Miron Costin utilizează mai multe feluri de izvoare :

a) Izvoare externe. El citează o sumă mare de istorici străini : Bonfin, Dion, Toppeltin, Cromer, Dlușoș, Stricovski, Piasecki, Bielskie, Marțin Pașcovskie, etc.

b) Tradiții din bătrâni, pe cari le utilizează pentru epoca dela 1620 până către sfârșitul domniei lui Vasile Lupu. Când descrie domnia lui Moise Moghilă și Alexandru Iliș, ne spune că are știri din cele auzite dela oamenii bătrâni.

c) Cunoștințele sale proprii, pentru epoca dela 1653 până la sfârșit.

5. CHRONICON TERRAE MOLDOVICAE AB AARONE PRINCIPE.

E o traducere, întocmai, a Letopisețului Țării Moldovei, ca să ne facă cunoscuți străinilor.

Traducerea are însemnătate, de oarece ne desvăluie înțelesurile multor cuvinte neaoșe de pe atunci, pe cari, în ediția românească, nu le-am fi cunoscut.

6. VIAȚA LUMII.

Poemă de 84 versuri, unde vorbește despre „deșertăciuni“.

7. STIHURI IN POTRIVA ZAVISTIEI

din 24 versuri.

8. 18 VERSURI DESPRE ORIGINA LATINA A ROMÂNILOR.

Tipărite la sfârșitul Psaltirii lui Dosoftei din Uniev 1673.

Viața lumii are o predoslovie (prefață), în care Miron Costin arată scopul urmărit în această poemă :

„In toate țările, iubite cetitorule, se află acest fel de scrisoare, care elineaește ritmos se chiamă, iară slovenește stihoslovie. Și cu acest chip de scrisoare au scris mulți lucrurile și laudele împăraților. Așa au scris vestitul Omir războaiele Troadei cu Ahilevs, așa Virghilie începătura împărăției Râmului, și alți dascăli fără număr“.

Tot în predoslavie are și un mic tratat de versificație, „*Viața lumii*“ a fost inspirată după modelul Eclesiastului, un text religios ce cuprinde idei creștine amestecate cu idei budiste. *Vița lumii* a cunoscut o largă răspândire în popor, căci până azi se află fragmente din ea în cântecele de stea și în bocituri.

Ceeace caracterizează pe cronicarul Miron Costin, e cultura lui „savantă“ față de aceea a altor cronicari și imparțialitatea cu care a tratat, fie pe Domni dușmani, fie pe cei prieteni, fie faptele în legătură cu ei, fie chiar acolo unde a vorbit despre latinitatea neamului nostru.

BIBLIOGRAFIE:

- Asupra lui Miron Costin s'au scris următoarele studii:
Cartea pentru descălecatul d'întăiu a Țării Moldovei și neamului moldovenesc, în **M. Kogolniceanu** «Letopiseți».
- Letopisețul Țării Moldovei dela **Aaron Vodă**, de unde este părăsit de **Ureche**, vornicul de țara de jos. în „Letopiseții“, I.
- Despre poporul Moldovei și al Țării Românești (text polon cu traducere românească) în „Cronicele Rom“ III.
- V. A. Ureche**, **Miron Costin**, Opere complete, ed. Academiei, București 1836—88, vol. I—II.
- Mironis Costini**, *Chronicon Terrae Moldaviae ab AArone Principe*, traducere latină descoperită de dr. **E. Barvinski** și publicată la Comisia istorică a României București Soc. 1912.
- De Neamul Moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor, publicată de **C. Giurescu** (Comisia Istorică), București 1914.
- I. Șăineanu**, Glosar de cuvinte vechi și străine din operele lui **Miron Costin**, București 1887.
- V. A. Ureche**, Schițe de istoria literaturii române, București 1884.
- Al. Gâdei**, Studiu asupra cronicarilor moldoveni din sec. XVII, București 1898.
- St. Orășanu**, Cronicarii moldoveni, București 1899.
- C. Giurescu**, Noul contribuțiuni la studiul cronicelor moldovene, București 1908.
- I. Tanoviceanu**, Marele Spătar **Ilie Tifescu**. și omorârea lui **Miron** și **Velișco Costin**, București 1910.
- S. Pușcariu**, Istoria literaturii române în sec. XVII, Sibiu 1920.
- P. P. Panaitescu**, Influența polonă în opera și personalitatea cronicarilor **Ureche** și **Miron Costin**, Buc. 1925.

A apărut:

I. SIMIONESCU

TINERE, CUNOAȘTE-ȚI ARBORII

Vol. de 110 pag. cu 125 figuri și 4 planșe din care una e reproducerea frumosului tablou: *Pădurea'n toamnă de Andreescu.*

Lei 60.—

Cine va citi această carte, scrisă limpede, pe înțeles, nu numai că va ști să deosebească felul arborilor și al arbuștilor de la noi, dar va căpăta o înțelegere a vieții lor ca ființi; îi va îngriji, îi va iubi.

EDITURA

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

A AJUNS BIBLIOTECA IEFTINĂ CEA
MAI CĂUTATĂ, DE TOȚI ACEI CARE
NEAVÂND BANI MULȚI DE DAT PE
CĂRȚI, DORESC ÎNSĂ SĂ SE INSTRU-
IASCĂ. CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
SUNT ÎN ADEVĂR FOLOSITOARE
PENTRU TOȚI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NICI ÎN STRĂINĂTATE NU EXISTĂ O
ASEMENEA VARIATĂ BIBLIOTECĂ ȘI
MAI ALES ATÂT DE IEFTINĂ, STÂND
LA ÎNDĂMÂNA TUTURORA.

NU E PĂCAT SĂ NU SE GĂSEASCĂ
ÎN CASA ORI CĂRUI CĂRTURAR?

PANA'N PREZENT S'AU TIPĂRIT
2.257.000 CĂRȚULII DE CĂTE 32
PAGINI.

FIE CARE CĂRȚULIE NU ARE PREȚ MAI MARE
DE CÂT AL UNUI ZIAR SĂPTĂMÂNAL (5 LEI,
CELE CU 8 LEI), TRIMETÂND BANII PRIN MAN-
DAT POȘTAL E PRIMITĂ CARTEA PRIN POȘTĂ.
CEREȚI CATALOGAL GENERAL AL EDITURII
« C A R T E A R O M Â N E A S C Ă »
SĂ TRIMITE ORI CUI GRATUIT

„CUNOSTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.	Nr.
17. Rătăcirii bolșeviste de MAIOR I. MIHAI.	49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU.
20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.	50. Bilenoragia sau sculamentul de DR. N. IOAN.
22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de ART. GOROVEI.*	51. Practica agricolă de A. BEJENARIU.
24. Păstrarea cărnii de porc de G. GHEORGHIU.*	52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
29. Beția de DR. EMIL. GHEORGHIU.	53. Tifosul exantematic de TUDOR DUMITRESCU.
33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATIDE.*	54. Boalele animalelor de I. POPU CÂMPEANU.
36. Omul și societatea de AL. GIUGLEA.	55. Lucrări din pănulele de porumb de TITUS G. MINEA.
37. Bucătăria sănătății de MARIA GEN. DOBRESCU.*	56. Cartoful de I. POPU-CÂMPEANU.
38. Sfecla de zahar de C. LACRIȚEANU.	57. Cum să trăim de DR. F. GRUNFELD.
39. Ingrășarea pământului de I. M. DOBRESCU.	58. Lucrări din pae și sorg de TITUS G. MINEA.
40. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.	59. Insectele vătămătoare pentru arborii noștri roditori de GH. FIȘTESCU.*
41. Banul de A. GIUGLEA.	60. Vaca cu lapte de M. GĂTAN.*
42. Sfaturi practice de ING. A. SCHORR.	61. Mierea și Ceara de CONST. IONESCU CRISTEȘTI.*
43. Lămurirea calendarului de A. GIUGLEA.	62. Indrumări agricole de C. IONESCU CRISTEȘTI.*
44. Conjunctivita granuloasă de DR. GLĂVAN.	63. Creșterea păsărilor de PETRONIUS BEJAN.*
45. Burueni de lăptos de A. VOLANSCHI.	64. 101 feluri din ouă de SANDA MARIN.*
46. Sfaturi casnice de MAICA RALUCA.	65. Plante de nutreț de PETRONIUS BEJAN.*
47. Cultura tomatelor de I. ISVORAN.	66. Lămurirea constituției celei noi de A. GOROVEI.*
48. Rețete pentru gospodine de MAICA RALUCA.	67. Lupta contra secetei de M. GR. HULUBEI.*

Seria C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

Nr.	Nr.
3. Munții Apuseni de M. DAVID.*	27. Valea Jiului din Ardeal de P. HOBSU-LONGIN.
5. Bucovina de I. SIMIONESCU.*	28. Țara Bârsel de N. ORGHIDAN.
6. Basarabia de G. NĂSTASE.*	29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.
7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.*	30. Macedo-Românii de TACHE-PAPAHAGI.
10. Viața în adâncul mării de C. MOTAȘ.	31. Românii din Banatul Jugoslav de PR. BIZEREA.
11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ.*	32. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU.*
14. Românii de peste Nistru de V. HAREA.*	33. Elveția de TRAIAN G. ZAHARIA.
16. Lituania de G. NĂSTASE.	34. Maramureșul de GH. VORNICU.
19. Românii din Ungaria de I. GEORGESCU.	35. Austria de I. SIMIONESCU.
20. Jud. Turda Arleș de I. MUREȘEANU.	36. Belgia de TRAIAN G. ZAHARIA.
21. Țara Hațegului de GAVRIL TODICA.	37. Afganistanul de I. SIMIONESCU.
22. Spiru C. Haret de I. SIMIONESCU.	38. Anastasia Șaguna de DR. I. LUPAȘ.
23. Danemarca de MABDA D. NICOLAESCU.	39. Biajul de ALEX. LUPEANU-MELIN.*
24. N. Miloscu în China de I. SIMIONESCU.	40. Marea Neagră de DR. I. LEPTI.
25. Cetăția moldovenești de pe Nistru de APOSTOL D. CULEA.	41. Pe urmele lui Robinson Crusoe de I. SIMIONESCU.
26. Românii din Bulgaria de EM. BUCUȚA.	42. Din Norvegia de I. CONEA.*
	43. Din vremea lui Ștefan cel Mare de GEN. R. ROSETTI.*
	44. Japonia de I. SIMIONESCU.*

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

45. Oiarul Savant de I. SIMIONESCU.*
46. Intr'o mănăstire din Himalaya de MIRCEA ELIADE.*
47. Dănilă Apostol de N. P. SMOCHINĂ.*
48. Govora și Călimănești de I. SIMIONESCU.*
49. Sgarle noril New-Yorkului de PETRU COMARNEȘCU.*
50. Nicolae Bălcescu de V. SASSU.*
51. Țara visurilor Împietrite (EGIPTUL) de MIRCEA HEROVANU.*
52. Gh. I. Donici de GEN. R. R. ROSETTI.*
53. A. Odobescu de AL. TZIGARA-SAMURÇAȘ.*
54. Banatul de PROF. D. IZVERNICEANU
55. Țara Zarandului de G. CAMBER.*
56. Iordache Golescu de N. BĂNEȘCU*
57. Bucureștii de V. MIHĂILESCU.*
58. Turismul de AUREL PIȚU.*
59. Abisinia de I. SIMIONESCU.*
60. Polonia de I. SIMIONESCU.*
61. Date istorice și culturale din România de CRONICAR.*

Nr.

62. Carmen-Sylva (TEKIREHIOL) de DR. COCA ODESEANU.*
63. Gh. Coșbuc de V. M. SASSU.*
64. A. Philippide de I. IORDAN.*
65. N. Gane de A. GOROVEI*
66. Lecturi geografice.—Asia de I. SIMIONESCU.*
67. N. Machiavelli de VL. BOANTĂ*
68. Gh. Lazăr de PAUL PAPODOPOL.*
69. I. Urban-Jarnik de A. GOROVEI*
70. G. Enescu de M. COSTIN.*
71. Dr. C. I. Istrati de C. KIRITESCU.*
72. Alexandru Vlahuță de V. M. SASSU*
73. Vasile Pârvan de I. ANDRIEȘESCU*
74. Ion Creangă pedagog și învățător de V. GHEȚEA.*
75. Republica Moldovenească a Sovietelor de N. P. SMOCHINĂ.*
76. Panait Cerna de LUCIAN PREDESCU.*
77. Două cronici moldovene Grigore-Ureche și Miron Costin de LUCIAN PREDESCU.*

Seria D. „ȘTIINȚA APLICATĂ“.

Nr.

1. Fabricarea săpunului de A. SCHORR.
2. Motorul Diesel de ING. CASSETTI.
3. Industria Parfumului de E. SEVERIN.
- 4—5. Aerul lichid de ILIE MATEI.
6. Industria Azotului de L. CATON.
- 7—9. Locomotiva de ING. CASSETTI.
10. Aeroplanul de DR. V. ANASTASIU.
11. Baloane și Dirijabile de C. MIHĂILESCU.
12. Betonul Armat de ING. N. BĂNEA.
13. Țări și trenuri de G. ȘIADBEI.
16. Tiparul de VASILE ROMĂNEȘCU.
17. Ce se scoate din cărbuni de C. V. GHEORGHIU.
18. Industria materiilor colorante de G. A. FLOREA.
10. Fotografia de CĂP. DR. M. ZAPAN.
20. Industria zahărului de G. I. BAȘOIANU.

Nr.

21. Șase montaje de radio de CĂP. DR. M. ZAPAN.
22. Cinematografia de CĂP. M. ZAPAN
23. Automobilul de CĂPIT. DE AVIAȚIE M. PANTAZI.
24. Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA
25. Gazele otrăvitoare de CĂP. DR. M. ZAPAN.*
26. Impăierea păsărilor de N. C. PĂNESCU.
27. Legatul cărților de I. CARAMALĂU*
28. Înotul de P. EPUREANU.*
29. Scoaterea petelor de VICTORIA A. VELCULESCU.*
30. Cum navigă corăbiiile de SPARDECK.*
31. Planorul de ING. G. LIPOVAN.*
32. „Cartea Românească“ de I. SIMIONESCU.*
33. Descoperiri și invențiuni de LATZA TRANDAFIR.*

RASPÂNDIȚI

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Este cea mai trebuitoare bibliotecă. Unecă prin varietatea cuprinsului, prin ieftinătate, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor.

S'au tipărit până acum peste 2.262.000 cărțițele.